

I. TÜRKİYE ÇOCUK POLİTİKASI: ÇOCUK ADALET SİSTEMİ

Avrupa Konseyi tarafından “Çocuk Suçluluğunu Ele Almada Yeni Yaklaşımlar ve Çocuk Adaletinin Rolü” konusunda Türkiye’nin de bulunduğu 21 üye devlet temsilcisi tarafından oluşturulan ve 16 Haziran 2003 tarihinde Suç Problemleri Avrupa Komitesine (CDPC) tavsiye kararları sunan uzmanlar komitesi çocuk, suç ve çocuk adaleti sistemini yeni bir yaklaşım ile tanımlanmaktadır¹. Bu tanımlamaya göre;

- (“*çocuk*”, cezaî sorumluluk yaşının üzerinde ve olgunluk yaşının altındaki kişilerdir. Ancak bu yaşların hemen altında ve üstünde bulunanlar da çocuk sayılabilir.
- (“*suç*”, ceza kanunlarında belirtilen fiillerdir. Bazı üye devletlerde idare hukuku veya medeni hukuk kapsamına giren anti-sosyal ve/veya itaatsiz davranışları da kapsar. Dolayısıyla suçluluk terimi sadece cezaî fiilleri ifade etmemektedir. Örneğin kendinden küçükleri ezmek, okuldan kaçmak, alkol kullanmak gibi v.b.
- (“*çocuk adaleti sistemi*”, çocuk suçluluğunun önlenmesinde rol alan geniş bir mekanizmanın sadece bir parçasını ifade eder ve çocuk mahkemesinin yanı sıra polis, savcılık ve mahkeme çalışanları ile probasyon ve ceza infaz kurumları gibi resmî kurum ve kuruluşları da kapsar. Çocuk adalet sistemi sağlık, eğitim, sosyal destek ve refah servisleri gibi ilgili kurumların yanı sıra mağdur ve tanık desteği gibi koruyucu, önleyici hizmet veren resmi ya da sivil kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çalışır. Örneğin suç işleme riski bulunan genç kişilere yönelik önleyici müdahalelerde bulunabilir.

Söz konusu tavsiye kararlarına göre çocuk adaleti sistemi ve çocuk suçluluğuna yönelik tedbirlerin temel ilkeleri; çocuk adaletinin, çocuk suçluluğuna karşı verilen cevabın sadece bir parçası olduğu ve kısıtlayıcı ya da baskı altına alıcı yaklaşımlardan kaçınılması; çocukların da yetişkinlerin sahip olduğu yargısal güvencelere sahip olmaları ve özgürlükten yoksun bırakmanın en son çare olarak düşünülmesi gerektiğidir. Bu doğrultuda çocuk adaleti sisteminin hedefi suçu ve yeniden suçluluğu önlemek; suçluyu sosyalleştirerek yeniden toplumla bütünleştirmek ve mağdurun ve böylece toplumun çıkarlarını korumaktır.

Çocuk adalet sistemi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi, Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları), Özgürlüğünden Yoksun Bırakılan Çocukların Korunmasına Dair Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları), Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi İçin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad Kuralları) gibi birçok uluslararası belge ile yapılandırılmaktadır.

Çocukların en iyi biçimde yaşamalarını ve fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal bakımdan özgür, saygın, onurlu ve sağlıklı olarak geliştirebilmelerini amaçlayan BM Çocuk Hakları Sözleşmesi²’nin 37. ve 40. maddesinde çocuk adalet sistemine dair ayrıntılı açıklama yapılmıştır.

37. madde’ye göre Sözleşmeye taraf Devletin yükümlülükleri belirtilmiştir. Bunlar;

- Hiçbir çocuğun, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tâbi tutulmayacağı; Onsekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar

¹ Nursal, N. (2003). III. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu. ‘Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yeni Yaklaşımlar ve Adaletin Rolü Konusunda Avrupa Konseyi’ndeki Çalışmalar’, 22-25 Ekim 2003, Ankara

² BM Çocuk Hakları Sözleşmesi BM Genel Kurulu’nda 1989 yılında kabul edilmiştir. ABD ve Somali dışındaki tüm ülkeler tarafından imzalanmıştır. Sözleşmeye www.gundemcocuk.org adresinden ulaşabilirsiniz.

nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilemeyeceğidir.

- Çocukların yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaklarına; bir çocuğun tutuklanmasının, alıkonulmasının veya hapsinin yasa gereği olması gerektiğine ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulması gerektiğidir.
- Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri gözönünde tutularak davranılması; özgürlüğünden yoksun olan her çocuğun, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulması ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olması gerektiğidir.
- Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğun, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olacağı gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili, bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve böylesi bir işlemle ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına da sahip olacaktır.

40. madde'ye göre ise;

- Devlet, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları gözönünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul etmelidir.
- Bu amaçla ve uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz önünde tutularak Devlet'in yükümlülüğü;
 - İşlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmâl nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ya da ithamı öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlâlde bulunduğu da kabul edilmemesi,
 - Hakkında ceza kanununu ihlâl iddiası veya ithamı bulunan her çocuğun aşağıdaki asgari güvencelere sahip olduğunun bilincinde olması;
 - Haklarındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmak;
 - Haklarındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana-babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberli kılınmak ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanmak;
 - Yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu gözönüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğu saptanmadığı sürece, ana-babası veya yasal vasisi de hazır bulundurularak yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması;
 - Tanıklık etmek ya da suç itirafında bulunmak için zorlanmamak; aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya sorguya çekmiş olmak ve

- lehine olan tanıkların hazır bulunmasının ve sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması;
- Ceza yasasını ihlâl ettiği sonucuna varılması halinde, bu kararın ve bunun sonucu olarak alınan önlemlerin daha yüksek yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde yasaya uygun olarak incelenmesi;
 - Kullanılan dili anlamaması veya konuşamaması halinde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması;
 - Kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olmak;
- Devlet, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek ve özellikle şu konularda çaba gösterecektir:
 - Ceza Yasasını ihlâl konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığı kabulü;
 - Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde, insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması.
 - Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin 37. ve 40. maddelere odaklanarak Sözleşmeye taraf Devletlere yönelik hazırladığı ve Çocuk Ceza Adaletinde Çocuk Hakları'na ilişkin 10 no'lu genel yorumunda³; Devletlerin usul hukuku, yasalarla ihtilafa düşen çocuklarla ilgili olarak adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin geliştirilmesi ve uygulanması, çocuğun özgürlüğünden yoksun bırakılmasının ancak son başvurulacak bir önlem olması gibi alanlarda, ÇHS ile tam bir uyum sağlamak için yapılması gereken çalışmalar olduğuna vurgu yapmaktadır. Ayrıca çocukların yasalarla karşı karşıya gelmesini engellemeye dönük önlemler hakkında bilgi eksikliğine vurgu yaparak yasa ihlali durumunun çocuk adaleti alanında kapsamlı bir politikanın yoksunluğu sonucu olabileceğine dikkat çekmektedir.

Komite çocuk adalet sistemi ile ilgili kapsamlı bir politikanın başlıca ilkelerini ÇHS'nin ayrımcılık yapmama ve çocuğun yüksek yararı ilkeleri ile ilgili olduğunu belirtmekte; çocuk adalet sistemi içerisinde çocukların yaşaması, hayatta kalması ve gelişmesi (madde 6), onların görüşlerinin alınması (madde 12) ve saygınlıklarının korunması (madde 40) haklarına özel önem verilmesine dikkat çekmektedir. Bu ilkeler doğrultusunda oluşturulacak politikanın çocuk suçlarının önlenmesi, müdahale ve yönlendirme yapılması, yasayı ihlal eden çocukların cezai sorumluluk için asgari ve üst yaş sınırının belirlenmesi, adli yargılama güvencesi sağlanması ve yargı dışı önlemlerin güçlendirilmesi konularında öğelerinin bulunması gerektiğini belirtmektedir. Komite ayrıca ÇHS'ye uygun bir çocuk adalet sistemi için çocuk adalet örgütlenmesi, toplumda bilinç geliştirme ve eğitim çalışmaları ve veri toplama, değerlendirme ve araştırma çalışmalarına özel önem verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

³ ICC (2008), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına dair Sözleşme'ye ilişkin Genel Yorumları 2006-2008, ICC Çocuk Hakları Serisi 4

TÜRKİYE'DE MEVCUT DURUM VE ÇOCUK ADALET SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİNE DAİR ÖNERİLER

Türkiye'de hak temelli bir "Türkiye Çocuk Politikası"nın yokluğu her alanda olduğu gibi çocuk adalet sisteminde de çocuğun yüksek yararı ilkesine ters düzenleme ve uygulamaların varlığını sürdürmesine sebep olmaktadır.

Analiz edildiğinde aşağıda ana başlıkları ile de belirtilen sorunların ağırlıklı olarak çocuk adalet sisteminde hak temelli yaklaşımın eksikliğinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Hak temelli yaklaşım eksikliği kendisini mevzuat oluşumunda, örgütlenmede ve uygulamada aksaklıklar ve bu aksaklıklar sonucu çocuklara yönelik ağır hak ihlalleri olarak göstermektedir.

Bu çerçevede ilk yapılması gereken çocuk adalet sisteminde hak temelli bakışı yerleştirmektir. Ancak böylesi bir bakışın yerleştirilmesi kapsamlı bir Türkiye Çocuk Politikası olmadan mümkün değildir. Hak temelli bir Türkiye Çocuk Politikası'nın varlığı ise siyasilerin bu konuda net bir irade ortaya koymaları ile mümkündür.

Bu çerçevede Çocuk Adalet Sisteminin sorunları analiz edildiğinde aşağıdaki tablo ortaya çıkmıştır:

Genel çerçevede;

- Ülkemizde çocuk haklarının gelişimini ve Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşme'sini uygulama durumunu izlemek ve strateji geliştirmek için TBMM bünyesinde bir daimi Çocuk Hakları Komisyonu'nun kurulması şarttır.
- Nüfusunun yarıya yakını çocuk olan bir ülkede bütün çocukları kapsayan ve her çocuğa ulaşabilen mahalle bazında bir izleme ve değerlendirme mekanizmasının kurulması şarttır.

Çocuk Adalet Sistemi özelinde ise;

- Yukarıda bahsedilen sisteme bağlı etkin bir izleme mekanizması kurulmalıdır. Bu mekanizma;
 - o Çocuk Adalet Sistemi içine giren çocuğun haklarını kullanmasını temin etmek için sistemden çıktığı ana kadar ve hatta sonrasında izlenmesi ve gözetilmesini,
 - o Çocuk adalet Sisteminin otokontrol geliştirmesini, olumlu yanları ve aksaklıkları kendi dinamikleri ile belirleyerek zamanında müdahale imkanı kazanması ve geri beslemelerle kendini geliştirebilmesini sağlayacak bir sistem olmalıdır.
- Çocuk Adalet Sisteminin temel amacı çocuğun cezalandırılması değil, çocuğun kazanılmasıdır. Bu sebeple kendine has mevzuatı, mekanizmaları, yöntemleri, kadroları ve fiziki koşulları olması gerekir. Bu kendine haslığın temel belirleyicisi çocuğun yüksek yararı ve hakları olmalıdır. Kısıtlı olduğu söylenen kaynaklar doğrudan hak ihlallerine sebep olan bir çocuk adalet sisteminin mazereti olamaz. Çocuğun hakları ile bir birey olduğu algısı yaklaşımın ana aksına yerleştirilmelidir.
- Çocuk Adalet Sisteminin çocuk odaklı olarak yapılandırılması gerekir. Oysaki mevcut sistem çocuğu bir "dosya" olarak gören, dosya sonuçlandırmayı amaç edinmiş, suç odaklı bir sistemdir. Çocuk Adalet Sistemi'nin odağı çocuk olmalıdır.
- Suç odaklı yaklaşımın sonucu olarak, çocuk yargılamalarının uzun sürmesi ve Yargıtay'da çocuk dosyalarının yıllarca beklemesi suçu bile kesinleşmemiş

çocukların yıllarca kapalı kurumlarda kalmasına sebep olmaktadır. Çocukların, çocuk yargılamasının amacına uygun olarak oluşturulmuş “Eğitim Evleri”nden yararlanması mümkün olamamaktadır. Eğitim Evlerinde şu anda çocuktan çok personel bulunmakta, kapalı kurumlarda ise dosyasının sonuçlanmasını bekleyen binlerce çocuk serbest kalmayı ya da eğitim evine gitmeyi beklemektedir. Bu durum BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme’nin 37. Maddesi’ne doğrudan aykırıdır. BM Çocuk Hakları Komitesi bu konuda 2007 tarihli genel yorumunda (10 nolu Genel Yorum Madde.50) “cürümün işlendiği zaman ile karar arasındaki süre” ile ilgili ÇHS Madde 37’ye gönderme yapmakta ve şöyle demektedir: “Özgürlüğünden yoksun bırakma fiilinin ciddiyetini ifade etmek açısından ‘ivedi’ standardı, ‘fazla gecikmesizin’ ifadesinden daha güçlü olan ‘gecikmesizin’ standardından daha güçlüdür.”

- Çocuk mahkemeleri çocuğun tüm gelişimini (fiziksel, duygusal ve sosyal) değerlendirerek yargılamak zorunda olan kuruluşlardır. Bu nedenle mahkemelerin önlerine gelen her dosyada öncelikle çocuğun bu gelişimlerini izleyen bir Sosyal İnceleme Raporu alması yargılamayı bu raporun arkasından başlatması ve bu raporun değerlendirmesi gerekmektedir.
- Çocuk Adalet Sistemi’nin omurgasını oluşturan Sosyal İnceleme Raporları çok büyük oranda yetersizdir. Bu durumun doğrudan çocuk hakları ihlallerine sebep olacak ölçüde ağır sonuçları vardır. Bu yetersizliğin altında pek çok sebep yatmaktadır.
 - o Öncelikle tamamen ilgisiz alanlardan (fizik-kimya öğretmenliği eğitimi almış) personelin Sosyal Çalışmacı olarak atanması bu sebeplerin başında gelmektedir. Yasada buna sebep olan boşluk bir an önce doldurulmalı ve “Sosyal Çalışmacı” tanımı hiçbir yoruma olanak bırakmayacak şekilde revize edilmelidir.
 - o Sosyal Çalışmacılara, Sosyal İnceleme Raporlarını sağlıklı bir şekilde hazırlayabilmeleri için gerekli fiziki şartların bir türlü sağlanamaması bir diğer sebeptir. Örneğin ev ziyaretlerinin yapılması için ulaşım ihtiyacının karşılanmasının yıllardır bir türlü çözülememiş olması üzüntü vericidir.
 - o Yargıtay’da çocuk dosyaları incelenirken uzman personel yokluğundan Sosyal İnceleme Raporlarının yeterliliği incelenememektedir. Sistemin otokontrol geliştirmesi mümkün olamamaktadır.

Buraya kadarki tespitlerden çıkan sonuç şudur;

Çocuk Adalet Sistemi’nin çocuğun yüksek yararı doğrultusunda gelişimi için en başta yapılması gereken Yargıtay’daki suç odaklı yapılanma çocuklar özelinde terk edilmeli ve Yargıtay bünyesinde bir “Çocuk İhtisas Dairesi” mutlaka kurulmalıdır.

Bu yapıldığı takdirde;

- Çocuk yargılamasının amacı gerçekleşmiş olacaktır.
- Çocuk yargılamalarının yıllarca sürmesi sonucu suça itilmiş çocukların çok uzun süre kapalı kurumlarda kalmasının önüne geçilebilecek Eğitim Evleri işlerlik kazanacaktır.
- Çocuk dosyaları, çocuğun yararı ve çocuk yargılamasının amacı doğrultusunda incelenebilecektir.

**Gündem Çocuk: Türkiye Çocuk Politikası
2008 (Basım aşamasında)**

- Çocuk Adalet Sistemi için otokontrol sistemi oluşturulmuş olacağından sistemin kendi dinamikleri ile gelişmesinin yolu açılacaktır.
- Çocuk alanı adalet sistemi içerisinde çarpık bir yaklaşımla, “profesyonel” olarak algılanmayan prestiji düşük bir alandır. Bu çarpık algı sistemde sürekli personel kayması yaşanmasına sebep olmakta bu da sistemin kararlı bir yapı sergilemesini engellemektedir. **Alanın gelişmesi ve kararlı bir yapı sergilemesi için çocuk adaleti ve bu alanda uzmanlaşmanın etkin bir şekilde teşvik edilmesi gereklidir.**
- Sistemi içerisinde görev alan profesyonellerin çocuk hakları konusunda ortak bir dile sahip olmayışı “çocuğun yararı temelinde” işleyişi aksatmaktadır. Mevcut mevzuata referansla taban tabana zıt kararların çıkmasına sebep olmaktadır. Hukuk Fakültelerinde ve ilgili alanlarda (Sosyal Hizmet Uzmanlığı, Psikoloji, Çocuk Gelişimi vb.) ortak dili geliştirecek programlar geliştirilmelidir. Alanda uzmanlaşmak isteyen başta hakim savcı ve avukat olmak üzere tüm personelin sürekli eğitim programları ve tezli-tezsiz yüksek lisans eğitimi alması teşvik edilerek gelişim sürekli kılınmalıdır.
- Eğitim Evlerine yerleştirilen çocuklara örgün eğitim kurumlarına devam etme olanağı sağlanmış olmasına rağmen Milli Eğitim Bakanlığı’nın okulda işlediği fiilden dolayı hüküm giyen çocukları okula kabul etmemesi sistemin kurumlar arası bir çelişkisidir. Böylesi çelişkiler hak temelli bir Türkiye çocuk politikasının olmayışının kaçınılmaz sonucudur.
- Belirli bir kuruma yerleştirilen çocukların, 18 yaşını doldurur doldurmaz doğrudan yetişkinlerin tutulduğu kurumlara yerleştirilmesi çocuğun yüksek yararı ilkesine aykırıdır. Türkiye’de yaş sebebiyle kurum değişikliği uygulamalarında çocuğun yüksek yararına aykırılıklar yaşanmaktadır. BM Çocuk Hakları Komitesi de 10 no’lu Genel Yorumunda bu gibi durumları çocuğun yüksek yararının devletler tarafından işine geldiği gibi yorumlaması olarak görmekte ve “18 yaşını aşmış kişinin çocuklar için düzenlenmiş tesiste kalmaya devam etmesi, yüksek yararına uygun olabileceği gibi ve aynı tesisteki daha küçük çocukların yüksek yararlarına da aykırı olmayabilir.”demektedir. Komitenin bu yorumu da dikkate alınarak uygulamadaki aksaklıklar özgürlüğünden yoksun bırakılan her tek çocuğun yüksek yararını gözetir şekilde giderilmelidir.
- Yasanın çocukların korunması için önerdiği ve adalet sisteminin karara dönüştürdüğü her tedbirin uygulanabilirliği esas alınmalıdır. Hiç bir kurumun çocuğa hak olarak verilen bir tedbiri herhangi bir mazeretle yerine getirmeme gibi bir hakkı olmamalıdır. Böyle davranan kurum ve yöneticileri için bir yaptırım uygulanmalıdır.
- Çocuk Koruma Mevzuatı **bütün çocukları kapsar biçimde** revize edilmelidir. Mevcut koruma yasası ile bazı konularda daha öncesine göre geri gidişleri yaşanmış çocuklar hak kaybına uğramıştır.
- Mevzuatı uygulamak için gerekli altyapının mutlaka hazırlanması gereklidir. Altyapı eksikliklerinden dolayı Mevcut Koruma Mevzuatı’nın bile uygulanabilmesi mümkün olamamaktadır.
- Çocuk haklarına yönelik tüm mevzuatın ve bu mevzuatın çocuklara tanıdığı olanaklar herkes için erişilebilir kılınmalıdır.
- Çocuk Koruma Kanunu’nda tedbirlerin uygulanması, uzlaşma, hükmün açıklanması gibi çocuğu adalet sisteminin dışına itecek kurumlardan geri adım atılması bu sistemi 2253 sayılı Çocuk Mahkemeleri sisteminin de gerisine götürmüştür.

**Gündem Çocuk: Türkiye Çocuk Politikası
2008 (Basım aşamasında)**

- Çocuk yargılamasının temel amacına uygun olarak 13 yaşından büyük çocuklar için diversiyon uygulamasının alanı ve bu alanda hakimlerin inisiyatif geliştirme olanağı genişletilmelidir.
- Çocuk Koruma Kanunu'nda ayrı ve bağımsız bir çocuk savcılığı sistemi kurulmuş olmasına karşılık bu savcılık 24 saat görev yapması gerekirken buna dikkat edilmemesi çocuk şüphelilerin mağdur olmasına neden olmaktadır.
- Çocuk Koruma Kanunu'nda çocuklara özgü yargılama sistemi esas alınmış olmasına karşın suçun yetişkinlerle birlikte işlenmesi halinde çocuğun yetişkinlere özgü mahkemelerde yargılanması çocuk adalet sisteminin temel ilkesine aykırıdır.
- Adalet alanında çocuğa özgü düzenlemeler bütüncül tedbirler alınmadığı için çocukların istismar edilmesinin yolunu açabilmektedir. Örneğin; çocuklara yönelik cezaların düşük tutulduğu bir sistemde çocukların suça itilmemeleri için yeteri kadar koruyucu ve önleyici çalışma yapılamaması çocuklara özgü yapılan düzenlemenin çocukların suçta kullanılmasının sebebi haline gelmesi ile sonuçlanmaktadır. Bunun sonucunda da Çocuk Hakları Komitesi'nin 10 nolu Genel Yorumunda belirttiği gibi “.. çocuk suçlarını önlemeye dönük bir dizi önlemden yoksun bir çocuk ceza adaleti politikası başarısızlığa uğrayacaktır”.
- Mağdur çocukların ifadelerine başvurulması süreci de suça itilmiş çocuklar da olduğu gibi savcı ya da hakim yetkisine bırakılmalıdır.
- Suça itilmiş çocuğun yargılama sistemi dışında bırakılması, çocuk yargılamasının temel ilkesidir. Buna rağmen, mevcut yasalarımızda çocuğu bu sistemin dışında toplumla bütünleştirecek mekanizmalar oluşturulmamıştır. Bu büyük bir eksikliklerdir.
- Çocuk Koruma Sistemi'nde suç ehliyeti olmayan 12 yaşından küçük çocuklara uygulanacak tedbirler Ceza Kanunu'nun 31. maddesindeki güvenlik tedbirleri olarak adlandırılmıştır. Yargılama sisteminin dışında bırakılan bir çocuğa Ceza Kanunu'nda yer alan güvenlik tedbirinin uygulanması son derece yanlıştır. Bu çocuklara koruyucu ve önleyici tedbirler uygulanırken, çocuğun, ailesinin görüşleri alınmalı, istekleri ve yetenekleri doğrultusunda belirlenen tedbirler uygulanmaya geçirilmelidir. Başka bir anlatımla çocuğa ceza verir gibi tedbir uygulanmamalıdır.
- Çocuk adalet sistemi özelinde çocuk haklarının izlenmesi olanaklı değildir. Cezaevlerindeki ya da eğitim evlerindeki çocuklar için hizmet üretimini temel alan kamu-sivil toplum işbirliği çocuk adalet sisteminde çocuk haklarının izlenebilmesini sağlamak için geliştirilmelidir. Çocuk adalet sisteminde izleme mekanizmalarının oluşumu ve çocuk adalet sistemi uygulamalarını değerlendirmek için bilimsel araştırmaların yapılması için işbirliklerinin sağlanması, böylece izleme mekanizmalarının harekete geçirilmesinin temin edilmesi gereklidir.
- Ülkemizde kimlik hakkının gerçekleşmemesi ve pek çok çocuğun nüfus kayıtlarının yapılmamış olması çocuk adalet sistemi içinde de çocukların mağduriyetine sebep olmaktadır.

Sonuç olarak başta da belirtildiği üzere Çocuk Adalet Sistemi'nin sorunlarının büyük çoğunluğunun temelinde devletin her kurumu için ve her düzeyde referans olabilecek hak temelli bir Türkiye çocuk politikasının eksikliği yatmaktadır. Türkiye bir an önce çocuk adalet sistemini başta **BM Çocuk Hakları Sözleşmesi** olmak üzere, **Çocuk Suçlarının Önlenmesi için BM ilkeleri (Riyad İlkeleri)** ve **Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgarî Standart Kurallar (Beijing Kuralları)** ve **BM Çocuk Hakları Komitesi'nin 10 nolu Genel Yorumu** ile bütünleştirmelidir.

Çocuğun odakta olduğu ve çocuğun yüksek yararının referans alındığı bir yaklaşım hakim kılındığı taktirde kısa zamanda önemli ilerlemeler kaydedileceğine inanıyor üzerimize düşen göreve hazır olduğumuzu ilan ediyoruz.